

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Vammaisjärjestö [Espoon Kehitysvammatuki ry]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiesitys on monilta osin kannatettava. Vammaislakien yhdistyessä on tärkeää nähdä vammaisuuden laaja kirjo, kun kehitysvammaisten erityislainsäädäntö yhdistyy yleiseen vammaispalvelulakiin.

Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta? Lakiuudistuksessa tulee olla keskeisenä lähtökohtana se, ettei kahta nykylakia yhdistettäessä, erityishuollon asiakkaiden asemaa kohtuuttomasti heikennetä. Yhdenvertaisuutta eri tavoin vammaisten ihmisten kesken tulee toteuttaa siten, että nykyisin erityishuoltona saatava palvelu ulottuu yhdenvertaisesti kaikille sitä vammansa vuoksi tarvitseville ihmisille.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden täyttyminen ja tavoitteiden vahvistaminen edellyttäisi mm voimavararajaus kohdan poistamista lakiesityksestä. Lakiesitys ei edistä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa ja esitetyssä muodossaan perus- ja ihmisoikeusnormien vastainen ja syrjivä.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

-

2.

-

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Ehdotettu voimavararajaus tulee poistaa laista (henkilökohtainen apu), se on vastoin YK:n vammaissopimuksen 19 artiklaa.

2.

-

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Nykyään erityishuollon piiriin kuuluvien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminta on yleensä viimeistään 3.-luokkalaisesta eteenpäin ollut maksutonta erityishuollon palvelua, Ehdotuksen mukaan se olisi jatkossa maksullista perusopetuslain mukaista ap-/ip-toimintaa. Normaalisuusperiaatteen näkökulmasta tarkasteltuna tuntuu epäloogiselta. Suuren haasteen monelle tuo myös ehdotettu kuljetuspalvelujen siirtyminen maksulliseksi.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Osa vammaisista henkilöistä tarvitsee kohtuullisia mukautuksia jo palveluita hakiessaan, jotta heidän oikeutensa asioida palveluissa yhdenvertaisesti toteutuu, eikä heiltä saa edellyttää sellaista toimintakykyä, jonka puuttumiseen tukea juuri ollaan hakemassa.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Tuki, apu ja valmennus on tehty yhdeksi kokonaisuudeksi vaikka kyse on erilaisista ja jopa toisiaan tukevista asioista.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Työhönvalmennus on erittäin tärkeä ja tarvittava palvelu uudessa laissa. Monille kehitysvammaisille ihmisille etäyhteydellä toteutettava palvelu ei ole käytännössä mahdollinen/toimiva tapa. Toteutustavan tulisi olla asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukainen.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

-

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Ongelmana on 9 §:ään nykylain tavoin sisältyvä voimavararajaus.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Mikäli lakiin jää voimavararajaus, kohta olisi ehdoton takaamaan vapaa-ajan osallisuuden tukea vammaisille ihmisille.

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Nykyinen epäkohta - vammaispalveluiden saamisen pitkittyminen aiheuttaa vanhempien uupumista. Tämä synnyttää joskus lastensuojelullisia tarpeita ja tulisi siten poistaa antamalla tarvittavia ja tarpeeksi ajoissa olevia vammaispalveluita.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Päivätoiminnasta ja työtoiminnasta säätäminen samassa laissa helpottaisi eri elämänvaiheissa siirtymiä näiden toimintojen välillä.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Päivätoiminnasta ja työtoiminnasta säätäminen samassa laissa helpottaisi eri elämänvaiheissa siirtymiä näiden toimintojen välillä.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

21 §:n perusteluissa tulisi huomioida myös toimintakyvyn vaihtelevuus paikan ja voinnin mukaan. Kehitysvammaisen henkilö voi tutussa paikassa yleensä pystyä itsenäiseen liikkumiseen, mutta vieraamassa ympäristössä tai heikommassa vireystilassa ei. Silti hänellä pitää olla oikeus liikkumisen tukeen yksilöllisen tarpeen mukaan.

Vammaisille ihmisille tulee taata riittävän turvallinen liikkumisen tuki, mikä esimerkiksi kehitysvammaisten ihmisten kuljetuspalveluiden osalta tarkoittaa sitä, että kuljettajilla tulee muun muassa olla riittävästi tietoa ja osaamista kehitysvammaisten ihmisten kanssa toimimisesta.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

-

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät

Perustele tarvittaessa kantasi

Saattaa aiheuttaa sen, että erityisesti joidenkin nyt ammatillisen tukihenkilön palvelua saavien ihmisten palveluihin tulee katkosta, ja tarkoittaa myös sitä, että uudet asiakkaat eivät todennäköisesti saa näitä kumpaakaan palvelua ennen vuotta 2025.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi vammaisilta ihmisiltä ei tule periä maksua mistään vammaisuuden vuoksi välttämättä tarvituista palveluista (avusta ja tuesta), joita muut ihmiset eivät tarvitse ja joista heille ei siten aiheudu kustannuksia. Tämä tulee huomioida myös näihin palveluihin pääsemiseksi välttämättä tarvittavien kuljetusten osalta.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Ei

Mikäli vastasit Ei, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Hartikainen Pirjo

Espoon Kehitysvammatuki ry - Yhdistyksen puheenjohtaja